

УДК 338.431.8

JEL Classification: R2; O18

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201909078>

*Ю.О. БАКУН, кандидат сільськогосподарських наук,
докторант*

Характеристика ключових суб'єктів інформаційно-консультаційної діяльності в Україні

Мета статті - охарактеризувати ключові суб'єкти інформаційно-консультаційної діяльності в Україні.

Методика дослідження. За теоретичний базис статті слугували діалектичний метод пізнання, системний метод щодо характеристики ключових суб'єктів інформаційно-консультаційної діяльності в Україні та положення нормативно-правових актів з регламентації згаданих питань. Використано функціональний та порівняльний аналіз.

Результати дослідження. Проаналізовано особливості надання інформаційно-консультаційних послуг суб'єктами дорадництва для сільськогосподарських товаровиробників та населення сільських територій України. Визначено господарські потреби основних груп сільськогосподарських товаровиробників та відповідні для них потреби в інформаційно-консультаційному забезпеченні.

Елементи наукової новизни. Запропоновано диференціювати підхід до характеристики суб'єктів інформаційно-консультаційної діяльності, загальну сукупність яких в Україні узагальнено до шести найбільш характерних груп за відповідними секторами: державного, науки і освіти, приватного, фермерських організацій або організацій виробників, неурядових організацій, дорадництва та інформаційних і консультаційних послуг.

Практична значущість. Диференційоване урахування можливостей суб'єктів надання інформаційно-консультаційних послуг створить передумови підвищення суспільної ефективності системи дорадництва України. Рис.: 1. Бібліогр.: 12.

Ключові слова: групи сільськогосподарських товаровиробників; сільське населення; дорадництво; групи суб'єктів інформаційно-консультаційної діяльності; механізми дорадництва; суспільна ефективність.

Бакун Юрій Олексійович - кандидат сільськогосподарських наук, докторант кафедри економічної теорії, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15)
E-mail: y_bakun@ukr.net

Постановка проблеми. Здійснення господарських реформ в Україні супроводжується ринковою трансформацією суспільства. На заміну безальтернативного суспільного сектору продовжується формування багатокладної економіки, в якій агропромислове виробництво та сільські території відіграють важливу роль. Сільські території значимі як середовище збалансування житлових, виробничих, соціальних та екологічних аспектів життєзабезпечення населення. У свою чергу, агропромислове виробництво важливе стосовно його історичної ролі в розвитку української нації та вирішенні проблеми забезпечення продовольчої безпеки населення держави. При цьому слід відзначити організаційну трансформацію аграрного сектору з формуванням такої потужної групи

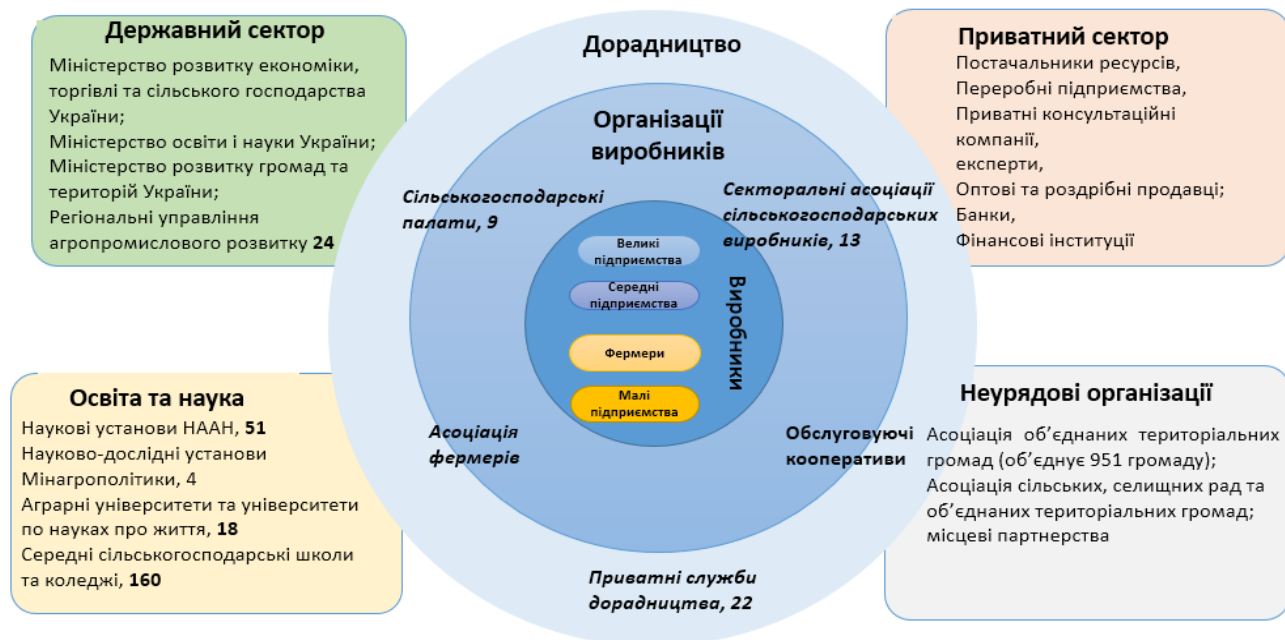
сільськогосподарських товаровиробників, як господарства населення. Вони по своїй суті строкаті і значна частина їх потребує інформаційно-консультаційної допомоги для ефективного здійснення господарської діяльності. Більш професійної такої допомоги потребують і невеликі та середні за розміром сільськогосподарські підприємства. А для населення, що мешкає на сільських територіях, важлива можливість інформаційної допомоги та отримання порад із різних аспектів життя. Все це зумовлює необхідність формування системи суб'єктів інформаційно-консультаційної діяльності, кожна група представників якої сприятиме вирішенню певних властивих для неї проблем. Відповідно до цього має значення характеристика ключових суб'єктів інформаційно-консультаційної діяльності в Україні.

© Ю.О. Бакун, 2019

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання особливостей функціонування різних суб'єктів інформаційної та консультативної діяльності в Україні було й залишається предметом уваги багатьох вітчизняних та іноземних учених. Так, серед відомих вітчизняних науковців це насамперед: М. Ф. Безкровний [1, 5], О. М. Бородіна [7], Т. П. Кальна-Дубінюк [2, 5], І. М. Криворучко [5], М. Ф. Кропивко [4, 5], Н. М. Похиленко [6] та ін. У свою чергу різні питання розвитку інформаційної та консультативної діяльності були предметом уваги також і зарубіжних учених: Blum M. L. [9], Coutts J.A. [10], Swanson B. E., Rajalahti R. [11], Van den Ban, Anne W. [12] та ін. Проте особливостям діяльності суб'єктів надання інформаційних та консультативних послуг не приділена належна увага, що зумовлює актуальність дослідження у теоретичному і практичному відношенні.

Мета статті - охарактеризувати ключові суб'єкти інформаційно-консультативної діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. До постачальників інформаційно-консультативних послуг в Україні віднесено цілий ряд суб'єктів: державних, приватних та громадських. Вони виконують різні функції в системі провайдерів дорадчих послуг. Кожен із них має відповідну спеціалізацію, проте жоден не забезпечує комплексного набору послуг, яких потребують сільські жителі та сільськогосподарські виробники. Особливості діяльності напряду пов'язані із сектором, в якому діють ці суб'єкти. Здебільшого кожна група суб'єктів інформаційно-консультативної діяльності працює виходячи з власних інтересів та пріоритетів, а посилення співпраці переважно розглядається через призму конкуренції. Загалом за функціональністю їх можна розділити на шість груп, схема діяльності яких відображена на рис.

Ключові актори дорадництва

Узагальнений перелік основних суб'єктів інформаційної та консультативної діяльності можна представити наступним чином:

1) державний сектор: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (до 29.08.2019 р. Міністерство аграрної політики та продовольства України); Міністерство освіти і науки України; Міністерство розвитку громад та територій України; Регіональні департаменти агропромислового розвитку (**24**);

2) сектор науки та освіти: науково-дослідні установи Національної академії аг-

рарних наук України (**51**), аграрні університети або університети по науках про життя (**18**), середні сільськогосподарські школи та коледжі (**160**);

3) приватний сектор: постачальники ресурсів, переробні підприємства, приватні консалтингові компанії, експерти, суб'єкти оптового та роздрібного продажу; банки, фінансові установи;

4) сектор фермерських організацій (ФО) або організацій виробників: Асоціація фермерів та приватних землевласників України; Регіональні організації фермерів (**24**); сіль-

ськогосподарські обслуговуючі кооперативи; галузеві асоціації сільськогосподарських товаровиробників (13);

5) сектор неурядових організацій: Асоціація об'єднаних громад; Асоціація сільських, селищних рад та об'єднаних громад (об'єднаних територіальних громад) станом на 10.09.2019 р. – 951 ; заплановано у 2020 р. – 1311 [8], місцеві партнерства;

6) сектор дорадництва, інформаційних і консультаційних послуг: приватні консультативні організації (22); Асамблея сільськогосподарських палат (9).

Взаємодія та кооперація між постачальниками дорадчих послуг залишається дуже слабкою. Це стосується як представників науково-освітніх закладів, так і дорадчих служб. Загалом такій взаємодії притаманний формальний характер як відносно запиту на надання інформації, так і власне інформування та консультування. Проблемним є питання формування запитів від виробників до представників наукових установ та формування їхньої діяльності відповідно до актуальних питань, які цікавлять агровиробників. Це зумовлено насамперед кількома факторами: відсутністю розгалуженої мережі дорадчих служб та пріоритетами роботи науково-освітніх закладів. Зазвичай така взаємодія відбувається шляхом проведення спільних навчань та демонстраційних показів. Аде вона не має системного планового характеру відповідно до запитів агровиробників.

Наступним кроком проведеного дослідження стала характеристика визначених шести груп суб'єктів інформаційних та консультаційних послуг.

Серед них спочатку розглянемо дещо детальніше характеристику державного сектору. На національному рівні наявні три міністерства, що безпосередньо залучені до поширення інформації та дорадництва. Міністерство аграрної політики та продовольства України, об'єднане у процесі реформи у Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, несе відповідальність за розробку програм підтримки сільськогосподарських виробників та їх інформування щодо участі у таких програмах, координує діяльність та фінансує наукові установи, відповідає за науководослідну політику та наукові зв'язки з виробництвом, формування та реалізацію політики з розвитку сільськогосподарського виробництва та сільських територій, аграрної

освіти на рівні університетів, проведення наукових досліджень у сільськогосподарських галузях, а також для підтримки організацій виробників. Міністерство освіти і науки України відповідає за політику у сфері науки і освіти (у їхньому підпорядкуванні переважна більшість аграрних ВНЗ та коледжів). Міністерство розвитку громад та територій України координує політику розвитку органів місцевої влади та сільських територій. У цілому міністерства здійснюють інформаційний супровід діяльності агровиробників, намагаючись донести необхідну інформацію, яка корисна в їхній діяльності.

До повноважень тепер колишнього Міністерства аграрної політики та продовольства України належало також і ведення реєстрів дорадників та дорадчих служб, які здійснюють свою діяльність в Україні. Лише ті організації та фахівці, які внесені до реєстру, можуть брати участь у державних або регіональних програмах та претендувати на отримання фінансування з державного бюджету.

На регіональному рівні у кожній обласній адміністрації функціонує департамент агропромислового розвитку (їх загалом 24), які координують здійснення державної та місцевої політики на місцевому рівні в аграрному секторі. Як правило, у них наявний досить значний штат працівників різних напрямів: з рослинництва, тваринництва, економічної роботи та ін. До їхніх завдань віднесено організацію роботи з питань забезпечення виробництва у рослинництві і тваринництві, ведення племінної справи, наукового і кадрового забезпечення, стандартизації, карантинного режиму, охорони праці та техніки безпеки; участь у формуванні й забезпеченні реалізації державної політики, спрямованої на розвиток агропромислового комплексу, лісового господарства та гарантування продовольчої безпеки населення держави.

До розвитку сільських територій та дорадчого супроводу певною мірою залучені також агентства регіонального розвитку, які беруть участь у проектах, що сприяють інноваціям та знанням у сільському господарстві. Органи місцевого самоврядування надають послуги та співфінансують роботу місцевих радників з питань розвитку сільської місцевості.

Районні управління агропромислового розвитку, які раніше також функціонували на рівні кожного району, наразі у стадії лікві-

дації. Натомість на рівні ОТГ взагалі відсутні фахівці, які відповідають за розвиток аграрного сектору та підтримку агровиробників. Деякою мірою в них зосереджена функція сільського розвитку. Проте з точки зору дорадництва та інформаційної підтримки відзначається дуже низький рівень реалізації фахової підтримки підприємницьких ініціатив у сільській місцевості переважно через відсутність механізму, нестачу коштів та відповідних фахівців.

Далі розглядається більш детальна характеристика сектору науково-дослідних установ та закладів освіти. До складу науково-методичного і координаційного центру з наукових проблем розвитку агропромислового комплексу України – Національної академії аграрних наук України входять 51 інститут та науково-дослідна установа. Крім того, чотири науково-дослідних інститути підпорядковувалися Міністерству аграрної політики та продовольства України. Таким чином, кількість організацій, що здійснюють дослідження за аграрною тематикою перевищує 55 установ. Звичайно, частина робіт, що стосується наукових досліджень, здійснюється і у вищих навчальних закладах, проте спеціалізація все ж зберігається за системою НААН. При цьому слід зауважити, що комунікація та координація між дослідниками та фермерами недостатні, а разом з обмеженою дослідницькою інфраструктурою та людськими ресурсами це призводить до проблем практичної актуальності та можливості впровадження результатів наукових досліджень.

Характерно також те, що здебільшого науково-дослідні установи працюють з великими та середніми сільськогосподарськими підприємствами. Тоді як малі виробники та фермерські господарства переважно залишаються поза їхньою увагою, в тому числі й через низьку платоспроможність та рівень самоорганізованості. Іншою проблемою є ситуація, за якої більшість наукових установ зазнають дефіциту коштів та прояву бюрократичного підходу. Звичайний спосіб проведення досліджень, при якому дослідники приходять зі своїми ідеями та пропозиціями, значно переважає порівняно з координованими та спільними дослідницькими проектами із залученням фермерів до формування дослідницьких тем та проблем. При цьому варто відзначити також і високий потенціал науково-дослідних закладів до здійснення дорадчої діяльності. Особливо якщо

це стосується вузькоспеціалізованих технологічних напрямів. За час становлення системи дорадництва було декілька спроб інтегрувати дорадчий та інформаційний супровід до безпосередньої діяльності науководослідних установ. Досить багато фахівців отримали кваліфікацію дорадників або експертів – дорадників. На сьогодні щонайменше два інститути мають дорадчі підрозділи, які здійснюють свою діяльність як окремі юридичні особи – громадські організації і внесені до реєстру Мінагрополітики.

Стосовно сільськогосподарської освіти, то існує 19 сільськогосподарських вищих та 119 професійно-технічних навчальних закладів (технікумів і коледжів), які мають потенціал для надання консультацій фермерам та сільським громадам. У переважній більшості таких навчальних закладів, окрім навчання, викладачі часто надають і сільськогосподарські поради для виробників на громадських засадах. До системи освіти слід віднести й підвідомчі Мінагрополітики заклади (9), які здійснюють підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації виробничого персоналу, а також підвищення кваліфікації фахівців агропромислового комплексу.

Відносно суб'єктів приватного сектору слід зазначити, що він представлений фізичними та юридичними особами, підприємствами, які закуповують сільськогосподарську продукцію, зберігають, сортують, переробляють, транспортують і реалізують її в оптовому та роздрібному порядку.

Ця категорія бізнес-суб'єктів досить широко представлена на ринку дорадчих послуг. До основних функцій, що ними реалізуються, належать: впровадження стандартів на продукцію; забезпечення консультаційного супроводу та фінансів по технологічному ланцюгу виробництва та просування товару на ринку тощо. Серед них такі компанії, як: Cargill (рослинництво і тваринництво, продукти харчування), McDonald's, Nestle, KraftFoods, Lactalis, Kernel, Pepsico, Danone, а також значна кількість українських компаній великого і середнього розміру: ТОВ СП «Нібулон», ЗАТ «Чумак» і т.д.

Постачальники представлені організаціями чи установами, фізичними або юридичними особами, що забезпечують фермерів засобами виробництва та послугами, а це, зокрема, добрива, пестициди, насіння, сільськогосподарські тварини, обладнання та інвентар тощо. Також у сфері діяльності

цих суб'єктів надання позик та кредитів для здійснення діяльності.

Сільськогосподарські виробники, особливо великі й середні, а також вузькопрофільні (овочівництво, ягідництво) значною мірою потребують порад і технологій, які пропонують постачальники: зазвичай це міжнародні транснаціональні компанії та їхні дилери, серед яких Syngenta, Bayer (агрехімічні компанії), Amazone, NewHolland (сільськогосподарська техніка та обладнання), Pioneer, Maisadour, Clause, Bejo (насіння). Ці компанії пов'язують консультації з маркетингом, проводять інформаційні кампанії, організовують виїзні дні та демонстрації. Освіта в їхніх ініціативах визначена як побічний продукт маркетингу. Кількість постачальників вхідних ресурсів, що також слугують джерелами знань для сільськогосподарських виробників, досить значна.

Як недолік цих компаній на ринку дорадчих послуг варто вказати явний конфлікт інтересів під час консультування виробників, адже вони зацікавлені у просуванні лише власної продукції.

Приватні консалтингові компанії, що спеціалізуються суто на наданні консультативного супроводу, недостатньо представлені на ринку України. До них можна віднести ті, що впроваджують стандарти виробництва, як наприклад органічні (КьюС), або ж GLOBALGAP, а також які здійснюють супровід із надання бухгалтерських послуг та аудиту для середніх та великих сільськогосподарських виробників.

Як ще одне важливе джерело знань для сільськогосподарських виробників слід виокремити експертів, що здійснюють свою діяльність поза межами організацій або у штаті організацій, але самостійно. Вони мають певну репутацію та відповідне коло напрацьованих зв'язків і надають поради як короткострокові індивідуальні консультації або як фріланс, а не через свої інституційні структури. Фермери часто оцінюють цей метод поради як більш чутливий до їхніх потреб та більш доступний.

Разом із тим щодо сектору фермерських організацій або формувань виробників існують різні організації, які їх об'єднують. Вони поряд із лобюванням їхніх інтересів беруть активну участь у наданні знань та порад своїм членам. Серед найбільш помітних – Асоціація фермерів та приватних землевласників України, яка має представництва в кож-

ній області. Регіональні організації фермерів (усього 24) проводять інформаційні та навчальні семінари для фермерів на територіальній основі. Асоціація сприяє обміну інформацією, обговоренню та вирішенню ключових проблем між організаціями фермерів та Мінагрополітики.

Яскравим прикладом таких організацій можуть слугувати також Асоціації сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів «Господар» та «Рівноправність», «Файні ґазди», які проводять активну діяльність із навчання членів кооперативів, обміну досвідом та інформування. Окремі кооперативи також виступають важливими джерелами знань та порад для своїх членів, оскільки добре знають про конкретні потреби. Наразі в Україні їх зареєстровано близько 1125, проте активну діяльність ведуть не більше 200. Кооперативи беруть участь у передачі знань у сільському господарстві кількома способами: організовують навчальні курси самостійно (або витрачаючи власне фінансування, або подаючи заявку на фінансування проекту), залучають експертів-консультантів для консультацій щодо спеціалізованих питань (ветеринарія, бухгалтерський облік і т.д.) і, звичайно, через особисте спілкування на зборах кооперативів.

Більшість інших сільськогосподарських виробників організовані на галузевій основі й отримують дорадчий супровід, обмін інформації та знань з урахуванням їхньої галузевої спеціалізації.

До провайдерів дорадчих послуг можна віднести також і індивідуальних фермерів, які пропонують переважно безоплатні консультації на основі свого досвіду та знань, проводять на базі власних господарств демонстрації й польові дослідження у співпраці з науково-дослідними інститутами і дорадчими службами та організовують навчальні заходи на фермах.

Як провайдери дорадчих послуг задіяні також різноманітні не фермерські організації. До найбільш впливових слід віднести організації, які об'єднують сільські громади. Основу їхньої діяльності становить у тому числі й розвиток сільських територій, який неодмінно пов'язаний з категорією дрібних сільськогосподарських виробників. Це: Асоціація об'єднаних територіальних громад, Асоціація сільських, селищних рад та об'єднаних громад і Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад. Доповнюють ді-

яльність цих організацій велика кількість місцевих громадських об'єднань, які розробляють та впроваджують проекти місцевого розвитку, деякі з яких пов'язані із сільським господарством.

До організацій, що проводять дорадчу діяльність на професійній основі згідно з реєстром Міністерства аграрної політики та продовольства, належать 16 організацій різних форм власності. На додаток до цієї кількості ще шість організацій здійснюють свою діяльність самостійно - поза реєстром. Це можуть бути як громадські організації, так і товариства з обмеженою відповідальністю, благодійні організації. Більша частина з них розпочинала свою роботу в межах різноманітних проектів міжнародної технічної допомоги і мають в штаті кваліфікованих дорадників. Вони працюють згідно із кваліфікаційним свідоцтвом, що підтверджує право на дорадчу діяльність. Основна цільова група, з якою працюють дорадчі служби - це фермери та дрібні виробники. Переважна більшість дорадчих служб працюють на обласному рівні, пов'язуючи свою діяльність з визначеним регіоном. Із загальної кількості дві діючі дорадчі служби належать до системи науково-дослідних установ системи НААН, одна новостворена в системі Торгово-промислової палати України.

Проте за умови нестабільного фінансування з державного бюджету на сьогодні робота більшості дорадчих служб паралізована і вони не виконують повноцінно своїх функцій з консультування та інформування агровиробників.

Свого часу досить потужним гравцем була також Всеукраїнська аграрна організація «Аграрна Палата України» з відділеннями у кожній області (24). Нині вона налічує шість регіональних організацій і також намагається зайняти активну позицію щодо інформування сільськогосподарських виробників. Поряд із лобіюванням інтересів вони проводять активну просвітницьку роботу через організацію навчання та інформування шляхом видання власного інформаційного журналу.

Наступним кроком дослідження став опис основних клієнтів дорадчої діяльності. Формально до таких можна віднести всіх сільськогосподарських виробників. Проте для них притаманна досить значна відмінність як за своїми розмірами і можливостями щодо фінансової, організаційної і технологічної діяльності, так відповідно й доступу до за-

лучення коштів для свого розвитку і використання технологій, а головне до доступу до інформації та консультацій.

Великі та середні агропідприємства: станом на 1.01.2016 р. лише 3% (1382 підприємства) від загальної кількості сільськогосподарських підприємств контролювали 47% усіх сільськогосподарських угідь України. Ці виробники, як правило, мають власний штат висококваліфікованих технологічних спеціалістів. У них добре налагоджена взаємодія також із постачальниками витратних матеріалів та фінансових послуг, які здійснюють для них і кваліфікований дорадчий супровід, організацію різних навчань та демонстраційних показів.

Фермерських господарств в Україні налічується 33 164 одиниць юридичних осіб, що мають доступ до програм державної підтримки, включаючи можливість отримувати субсидовані дорадчі послуги. У 2018 р. вони обробляли 4,3 млн га земельних угідь - 10% від усіх сільськогосподарських угідь. Незважаючи на те, що зазначена категорія агропідприємств протягом 2018-2019 рр. мала можливість отримувати дорадчі послуги згідно з державною програмою, вони цю можливість використали дуже мало. Основною причиною є низька поінформованість про таку можливість, відсутність сертифікованих дорадчих служб у регіонах (тільки через них можна скористатися програмою субсидованих дорадчих послуг) та використання переважно джерел інформації і консультацій, які відносяться до приватного сектору постачальників витратних матеріалів.

Дрібних виробників загалом майже 4 млн особистих селянських господарств (ОСГ), частина з яких, реалізуючи одержану сільськогосподарську продукцію, існують поза межами правового підприємницького поля та майже не мають доступу до програм державної підтримки, а головне - до інформаційного та дорадчого супроводу. Практично близько 115 000 цих виробників є потенційними сімейними фермерами, що використовують товарну продукцію не тільки для власного споживання, а й на продаж. Показово те, що саме на цю групу виробників припадає від 40 до 70 % трудомісткої продукції (картопля, овочі, м'ясо, молоко). Водночас ця група найбільш незахищена і така, що позбавлена можливості отримувати дорадчі та інформаційні послуги. Державні органи і заклади науки та освіти - не пра-

цюють з ними через відсутність механізмів та зацікавленості, органи місцевої влади не мають у своїй структурі відповідних фахівців, спроможних надавати такі послуги. Провайдери з продажу витратних матеріалів та фінансові установи також не зацікавлені працювати з ними через їх малий розмір та слабку фінансову стійкість. При цьому ринок постачання засобів захисту рослин та насіння у цієї групи виробників на 60-70 % фальсифікований. Тобто вони, крім нестачі знань про технології та правильність їх використання, змушені ще й користуватися неякісними засобами виробництва.

Висновки. Проаналізовано особливості надання інформаційно-консультаційних послуг суб'єктами дорадництва для сільськогосподарських товаровиробників та населення сільських територій України. Визначено гос-

подарські потреби основних груп сільськогосподарських товаровиробників та відповідні для них потреби в інформаційно-консультаційному забезпеченні.

Запропоновано диференціювати підхід до характеристики суб'єктів інформаційно-консультаційної діяльності, загальну сукупність яких в Україні узагальнено до шести найбільш характерних груп за відповідними секторами: державного, науки і освіти, приватного, фермерських організацій або організацій виробників, неурядових організацій, дорадництва та інформаційних і консультаційних послуг.

Диференційоване урахування можливостей суб'єктів надання інформаційно-консультаційних послуг створить передумови підвищення суспільної ефективності системи дорадництва України.

Список бібліографічних посилань

1. Безкровний М. Ф. Формування і функціонування регіональної інформаційно-консультаційної служби: монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2015. 425 с.
2. Кальна-Дубінюк Т. П. Сучасні методи ефективного консультування. *Науковий вісник Національного аграрного університету*. 2008. Вип. 124. С. 269-270.
3. Коринець Р. Я., Малік М. Й. Інформаційне забезпечення сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в Україні. *Економіка АПК*. 2016. № 8. С. 61-70.
4. Кропивко М. Ф. Шляхи розвитку сільськогосподарського дорадництва в Україні. *Науковий вісник НУБіП України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес»*. 2011. Т. 168. С. 10-16.
5. Основи аграрного консалтингу / Кропивко М. Ф., Кальна-Дубінюк Т. П., Безкровний М. Ф., Криворучко І. М. Київ : Освітня книга, 2006. 224 с.
6. Похиленко Н. М. Ретроспектива парадигм сільськогосподарського дорадництва: варіанти для України. *Економіка АПК*. 2018. № 7. С. 113-120.
7. Сільськогосподарське дорадництво та проблеми його кадрового забезпечення / О. М. Бородіна. Київ : Інститут аграрної економіки, 2001. 72 с.
8. Моніторинг процесу децентралізації влади станом на 10 вересня 2019 року. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL : <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/470/10.09.2019.pdf>.
9. Blum M. L. Trends and Challenges in Agricultural Extension. *Policies and Strategies for Reform*. Skopje, 27 June 2007. URL : <http://www.fao.org/nr/res/wshops/docs/Presentation2.pdf>.
10. Coutts J.A. Agricultural extension policy as a framework for change. *European Journal of Agricultural Education and Extension*. 1995. Vol. 2. Issue 1. P. 17-27 URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13892249585300041?journalCode=raee19>.
11. Swanson B. E., Rajalahti R. Strengthening Agricultural Extension and Advisory Systems: Procedures for Assessing, Transforming, and Evaluating Extension Systems. *Agriculture and Rural Development Discussion Paper 45*. The World Bank, 2010. URL: http://siteresources.worldbank.org/INTARD/Resources/Stren_combined_web.pdf.
12. VandenBan, Anne W. Different ways of financing agricultural extension. *Agricultural Research and Extension Network Paper 106*. 8-19 p. URL: <http://edepot.wur.nl/36481>.

References

1. Bezkrivnyi, M.F. (2015). *Formuvannia i funktsionuvannia rehionalnoi informatsiino-konsultatsiinoi sluzhby: monohrafiia [Formation and functioning of regional information and consulting service: a monograph]*. Kyiv: TsP "Komprynt" [In Ukrainian].
2. Kalna-Dubiniuk, T.P. (2008). *Suchasni metody efektyvnoho konsultuvannia [Modern methods of effective counselling]*. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho ahrarnoho universytetu*, 124, pp. 269-270 [In Ukrainian].
3. Korinets, R.Ya. & Malik, M.Y. (2016). *Informatsiine zabezpechennia silskohospodarskoi obsluhovuiuchoi kooperatsii v Ukraini [Information support of agricultural service cooperatives in Ukraine]*. *Ekonomika APK*, 8, pp. 61-70 [In Ukrainian].
4. Kropyvko, M.F. (2011). *Shliakhy rozvytku silskohospodarskoho doradnytstva v Ukraini [Ways to develop agricultural advisory services in Ukraine]*. *Naukovyi visnyk NUBiP Ukrainy. Seriya "Ekonomika, ahrarnyi menedzhment, biznes"*, 168, pp. 10-16 [In Ukrainian].
5. Kropyvko, M.F., Kalna-Dubiniuk, T.P., Bezkrivnyi, M.F., & Kryvoruchko, I.M. (2006). *Osnovy ahrarnoho konsaltnyhu [Fundamentals of agrarian consulting]*. Kyiv: Osvitnia knyha [In Ukrainian].
6. Pokhilenko, N.M. (2018). *Retrospektyva paradyhm silskohospodarskoho doradnytstva: varianty dlia Ukrainy [Retrospective of paradigms of agricultural advisory: options for Ukraine]*. *Ekonomika APK*, 7, pp. 113-120 [In Ukrainian].
7. Borodina, O.M. (2001). *Silskohospodarske doradnytstvo ta problemy yoho kadrovoho zabezpechennia [Agricultural advisory and problems of its staffing]*. Kyiv: Instytut ahrarnoi ekonomiky [In Ukrainian].
8. Monitorynh protsesu detsentralizatsii vlady stanom na 10 veresnia 2019 roku [Monitoring of the process of power decentralization as of 10 September 2019]. *Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine*. Retrieved from: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/470/10.09.2019.pdf> [In Ukrainian].
9. Blum, M.L. (2007). Trends and challenges in agricultural extension. Policies and strategies for reform. *FAO*. Retrieved from: <http://www.fao.org/nr/res/wshops/docs/Presentation2.pdf> [In English].
10. Coutts, J.A. (1995). Agricultural extension policy as a framework for change. *European Journal of Agricultural Education and Extension*, Vol. 2, Issue 1, pp. 17-27. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13892249585300041?journalCode=raee19> [In English].

11. Swanson, B.E. & Rajalahti, R. (2010). Strengthening agricultural extension and advisory systems: procedures for assessing, transforming, and evaluating extension systems. *Agriculture and Rural Development Discussion Paper 45*. The World Bank. Retrieved from: http://siteresources.worldbank.org/INTARD/Resources/Stren_combined_web.pdf [In English].

12. Van den Ban, A.W. (n.d.). Different ways of financing agricultural extension. *Agricultural Research and Extension Network Paper*, 106, pp. 8-19. Retrieved from: <http://edepot.wur.nl/36481> [In English].

Bakun Yu.O. Characteristics of key subjects of information and consulting activities in Ukraine

The purpose of the article is to characterize the key subjects of information and consulting activities in Ukraine.

Research methods. As a theoretical basis of the article were used the dialectical method of cognition and the systematic method for characterizing key subjects of information and consulting activities in Ukraine and the provisions of normative and legal acts on the regulation of these issues. In addition, functional and comparative analyses were used in the research.

Research results. The features for the provision of information and consulting services by subjects of consultation for agricultural producers and rural population of Ukraine were analysed. The economic needs of the main groups of agricultural producers and the corresponding requirements for information and consulting support were identified.

Elements of scientific novelty. It was proposed to differentiate an approach to the characterization of the subjects of information and consulting activities, the total set of which in Ukraine has been generalized to the six most characteristic groups in the respective sectors, namely state, science and education, private, farmer organizations or producer organizations, non-governmental organizations, counselling and information and advisory services.

Practical significance. Differentiated accounting of capabilities of entities providing information and consulting services will create prerequisites for increasing the social effectiveness of the Ukrainian counselling system. Figs.: 1. Refs.: 12.

Keywords: groups of agricultural producers; rural population; extension services; groups of subjects of information and consulting activities; counselling mechanisms; social efficiency.

Bakun Yurii Oleksiiovych - candidate of agricultural sciences, competitor for doctoral degree of the department of economic theory, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (15, Heroiv Oborony st., Kyiv)
E-mail: y_bakun@ukr.net

Бакун Ю.А. Характеристика ключевых субъектов информационно-консультационной деятельности в Украине

Цель статьи - охарактеризовать ключевые субъекты информационно-консультационной деятельности в Украине.

Методика исследования. Теоретическим базисом статьи послужили диалектический метод познания, системный метод относительно характеристики ключевых субъектов информационно-консультационной деятельности в Украине и положения нормативно-правовых актов по регламентации упомянутых вопросов. Использованы функциональный и сравнительный анализ.

Результаты исследования. Проанализированы особенности предоставления информационно-консультационных услуг субъектами консультирования для сельскохозяйственных товаропроизводителей и населения сельских территорий Украины. Определены хозяйственные потребности основных групп сельскохозяйственных товаропроизводителей и соответствующие им потребности в информационно-консультационном обеспечении.

Элементы научной новизны. Предложено дифференцировать подход к характеристике субъектов информационно-консультационной деятельности, общую совокупность которых в Украине обобщенно до шести наиболее характерных групп по соответствующим секторам: государственного, науки и образования, частного, фермерских организаций или организаций производителей, неправительственных организаций, консультирования и информационных и консультационных услуг.

Практическая значимость. Дифференцированный учет возможностей субъектов предоставления информационно-консультационных услуг создаст предпосылки для повышения общественной эффективности системы консультирования Украины. Илл.: 1. Библиогр.: 12.

Ключевые слова: группы сельскохозяйственных товаропроизводителей; сельское население; консультирование; группы субъектов информационно-консультационной деятельности; механизмы консультирования; общественная эффективность.

Бакун Юрий Алексеевич - кандидат сельскохозяйственных наук, докторант кафедры экономической теории, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины (г. Киев, ул. Героев Обороны, 15)
E-mail: y_bakun@ukr.net

Стаття надійшла до редакції 04.09.2019 р.

Фахове рецензування: 09.09.2019 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Бакун Ю. О. Характеристика ключових суб'єктів інформаційно-консультаційної діяльності в Україні. *Економіка АПК*. 2019. № 9. С. 78 — 85.

* * *